

Людмила РИМАР,
муз. кер., вих.-методист закладу
дошкільної освіти № 53 «Веселка»,
м. Хмельницький

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДОШКІЛЬНЯТ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ГРИ НА МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТАХ

У статті розкрито методичні аспекти розвитку музичних здібностей дошкільнят під час навчання гри на музичних інструментах. Презентована тема ґрунтується на власному досвіді музичного керівника закладу дошкільної освіти № 53 «Веселка» м. Хмельницький. Доведено, що в процесі навчання гри на дитячих музичних інструментах розвиваються всі основні музичні здібності дітей дошкільного віку.

Ключові слова: музичні здібності, дитячі музичні інструменти, оркестр дитячих інструментів, дошкільний вік.

Презентована тема ґрунтується на власному досвіді музичного керівника закладу дошкільної освіти № 53 «Веселка» м. Хмельницький –Людмили Миколаївни Римар (стаж роботи 45 років). Одним з пріоритетних видів музичної діяльності на заняттях в ЗДО виокремлено гру на дитячих музичних інструментах. Про цей складний та трудомісткий вид музичної діяльності автор статті неодноразово доповідала та презентувала практичні заняття на курсах підвищення кваліфікації, практичних семінарах, наукових конференціях в Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії та Хмельницькому фаховому музичному коледжі імені В.Заремби.

Для пропонованого дослідження найбільший інтерес має розвиток основних музичних здібностей дітей дошкільного віку в процесі навчання гри на дитячих музичних інструментах. Методика навчання дітей гри на музичних інструментах по слуху побудована на поступовому оволодінні мелодією в процесі проспівування за допомогою сольфеджіо. Перш ніж відтворити

мелодію, дитина слухає її у виконанні музичного керівника, який спочатку сольфеджує її, а потім грає на металофоні чи ксилофоні і одночасно співає. Сольфеджування мелодій музичних творів допомагає дітям краще уявляти місце розташування нот на інструменті, напрямок руху мелодії та розвиває музично-слухові уявлення.

Проблемою навчання дітей дошкільного віку гри на музичних інструментах по слуху займалась педагог-дослідник М.-Трубнікова. Вона передбачила навчання у два етапи: перший підготовчий, другий – основний, що складається з трьох стадій: 1) орієнтовно-тембрової, 2) ритмічної, 3) мелодичної.

На підготовчому етапі навчання у дітей відбувається формування музично-слухових уявлень та їх накопичення. На заняттях використовується матеріал музичних творів, який розучується різними способами – спів із супроводом та без нього; окреме проспівування складних мелодійних зворотів та програвання мелодії на інструменті; індивідуальне проспівування дитиною мелодії в зручній для неї тональності з подальшим коригуванням точності мелодійної лінії, то що.

Перша стадія основного другого етапу – *орієнтовно-темброва*. На цьому етапі музичний керівник вчить, як правильно тримати той чи той інструмент, руки, пальці, знайомить зі способами звуковидобування.

Головним методичним прийомом навчання на цьому етапі є використання музично-дидактичних ігор, які сприяють освоєнню музичного інструмента, розвивають музичну пам'ять, точність слухового сприйняття і контролю, швидкість реакції. На цю тему авторкою в 2014 р. було видано навчальний посібник «Розвиток музичних здібностей дошкільнят засобами музично-дидактичних ігор» [3].

Друга стадія основного етапу – *ритмічна*. Тут діти досить легко освоюють ритмічну структуру пропонованих музичних творів, прийоми гри на різних ударних і шумових дитячих музичних інструментах.

Третя стадія основного етапу – *мелодична*. Ефективним методом роботи на цьому етапі є спільна гра музичного керівника і дитини на одному інструменті по фразах. Музичний керівник виконує більш складні, а дитина легші мелодичні побудови.

Треба наголосити, що за свою практичну діяльність мною була сформована ґрунтовна матеріальна база дитячих музичних інструментів – хроматичні ксилофони (сопрано, альт) та металофони (сопрано, альт) з дерев'яними резонаторами та з діапазоном до двох октав, дитячі акордеони та баяни, бонги, малий барабан, тарілки, кастаньєти, трещітки тощо. Різноманітність інструментарію сприяла активному впровадженню на заняттях усіх видів дитячих оркестрів.

Після того, як металофон чи ксилофон освоєно, діти навчаються грати на інших мелодичних інструментах – гуслах чи цимбалах, арфі, тріолах, акордеоні, баяні, фаємі, органолах. Кожна дитина може поступово оволодіти грою на декількох музичних інструментах.

Отже, можна сказати, що гра на дитячих музичних інструментах розвиває такі музичні здібності, як музично-ритмічний, звуковисотний, ладовий, гармонічний і поліфонічний, тембровий і динамічний слух та почуття музичного темпу.

Заняття у різних дитячих оркестрах, які систематично існують в ЗДО «Веселка» під власним керівництвом, дуже натхненно сприймаються вихованцями, а особливо батьками, під час виступу на музичних ранках. Адже музичний досвід, отриманий в оркестрі, неоціненний для дітей. Вони можуть успішно демонструвати набуті навички музикування під час свят та розваг, використовувати їх у самостійній музичній діяльності. Крім того, під час музикування у дитячому оркестрі навіть молодші дошкільники відчують відповідальність за виконання своєї партії, власну значущість у злагодженому звучанні потужного музичного «організму».

Систематизуючи власний музичний інструментарій, розподіляю дитячі оркестри на такі різновиди:

– шумові – на основі ударних інструментів, що не мають звуковисотності (брязкальця, барабани, кастаньети, румби, маракаси, бубни, дзвіночки). Найпростіший та найдоступніший з усіх видів дитячих оркестрів. До гри у ньому залучають дітей молодшого дошкільного віку. До складу шумового оркестру поступово доєднала – клавеси, кришталеві бокали та кавові ложечки, баняки та ополоники, пластикові скляночки, аркуші паперу, целофан, пересипання камінців з відерця у відерце, переливання води з лійки у миску, або булькання через трубочку, а також шум за рахунок пересипання (макаронів, рису, гречки, квасолі, пшона, горіхів та каштанів). Шумовий оркестр завжди передбачає супровід фортепіано. Саму у такий спосіб було «інструментовано» українську народну пісню «І шумить і гуде», «Сон Омелька» та «На конях взимку», музика Л. Римар.

– «ансамблеві» – на основі однакових або однотипних музичних інструментів (ансамбль сопілкарів або виконавців на бубнах, трикутниках, чи на металофонах і ксилофонах) – всі діти грають одночасно на однакових або однотипних інструментах.

– змішані – на основі музичних інструментів із різних груп: струнних, ударних, духових тощо. Для гарного звучання змішаного оркестру потрібно провести великі попередні індивідуальні та ансамблеві заняття з дітьми. Лише після того, як вони добре засвоять прийоми гри на інструментах, запам'ятають свої партії, їх можна об'єднувати в оркестр.

Під час занять велика увага приділяється контролю над манерою гри оркестрантів. Це спонукає їх прислухатися до своєї гри і до гри партнерів, до основного супроводу, вчить коректно ставитися до звуковидобування не заглушати своєю грою решту учасників оркестру.

Протягом 45 років педагогічної роботи музичним керівником, доводилось неодноразово брати участь в оглядах та перемагати у конкурсах дитячої музичної творчості серед ЗДО Хмельницького. Виступи дитячих оркестрів під керівництвом Л. Римар відбувались на сценах Палацу піонерів та Палацу

творчості дітей та юнацтва, Міського будинку культури, Обласного академічного музично-драматичного театру ім. М. Старицького.

Також варто окреслити репертуар, який виконували маленькі оркестранти: В.А. Моцарт «Рондо в турецькому стилі», Л. Мінкус варіації соліста з балету «Дон Кіхот», Й. Штраус «Трік-трак» (полька-галоп), Й. Штраус «Полька-Анка», Й. Штраус «Полька-Віолетта», Й. Штраус-старший «Марш Радецького», Ж. Оффенбах «Кан-кан» з опери-буффа «Орфей в аду», Л. Боккеріні «Менует», К. Дусе «Чарльстон», Р. Лехтінен «Летка-єнка», «Lambada» з репертуару групи «Каома». Українські народні пісні та мелодії: «Ой лопнув обруч», «Іди, іди, дощику», «Два веселих гусі», «Ганзя», «Гопак», «А калина не верба», «І шумить, і гуде», «Козацький марш», «Грицю, Грицю, до роботи».

Гра на дитячих музичних інструментах в різному віці викликає ентузіазм, піднесення, насолоду і задоволення, а особливо коли це може знайти кінцевий результат як публічний виступ.

Висновки. Аналізуючи вищесказане, треба зазначити, що в процесі навчання гри на дитячих музичних інструментах розвиваються всі основні музичні здібності дітей дошкільного віку. Причому, в цьому виді виконавства більшою мірою розвиваються музично-слухові уявлення. Таким чином, в кожному виді музичної діяльності: сприйнятті, виконавстві, творчості, крім основних музичних здібностей (відчуття ладу, музично-слухові уявлення, відчуття ритму), розвиваються й інші. У процесі сприйняття музики розвивається музичне мислення, а у виконавстві і творчості, крім основних музичних здібностей, формуються виконавські та творчі здібності, що вимагають оволодіння певною технікою виконання і імпровізацій (у співі, музично-ритмічних рухах, грі на музичних інструментах).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Масол Л. Виховний потенціал мистецтва – джерело освітніх інновацій. *Мистецтво та освіта*. 2001. № 19. 64 с.

2. Романюк І. Музичне виховання. Організація роботи у дошкільному навчальному закладі : навч-метод. посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 280 с.

3. Римар Л. Розвиток музичних здібностей дошкільнят засобами музично-дидактичних ігор : навч-метод. посібник. Хмельницький, 2014. 36 с.

4. Теряєва Л. Дитячий оркестр у дошкільному закладі. *Музичний керівник*. 2011. № 3. С. 4–8